

Aknahadviselés az Öböl-háborúban*

Azt hiszem, hogy az Irak ellen folytatott háború még sokáig lesz az érdeklődés fókuszában és bármennyire is távol állunk a koalícióban résztvevő államok fegyveres erőinek színvonalától, fontos feladat számunkra az események elemzése, értékelése és megismerése.

Ezért döntöttem úgy, hogy az alábbi cikk feldolgozása révén egy kevésbé látványos ám annál inkább kockázatosabb szeletét világítom meg a háborúnak: az aknaviselést a tengereken.

Miután az iraki csapatok kiterjedt aknamezőket telepítettek a Perzsa-öböl nemzetközi vizeire, a szövetségesek erőfeszítései arra irányultak, hogy megőrizzék a tengerek békéjét. Ez egyúttal lehetőséget nyújtott az ellenintézkedések élesben történő alkalmazásához, amely a koalíciós haditengerészeti csapatok ezirányú lehetőségeinek a továbbfejlesztését is megalapozta.

A Kuwait elleni agressziót követően egy nemzetközi hadgyakorlaton az Öbölben újra bebizonyosodott, hogy a tengeri akna mennyire fontos fegyver, hiszen gyorsan és könnyen telepíthető és így képes megbénítani a flottákat illetve késleltetni a tengeri valamint a kombinált hadműveleteket.

A koalíciós haderő felfejlődése korai szakaszában éppen ezért már szükségesnek tartották az aknaellenes egységek térségbe irányítását, hiszen a Hormuzi-szoros és más fontos területek meghirdetett elaknásításáról meg kellett győződni és az ellenintézkedéseket megtenni.

Földrajzi és tengeri jellemzők alapján az Öböl nagyon kedvező az elaknásításra. A vízmélység többnyire 15 és 50 méter közötti, amely egyaránt megfelel a különböző bójaaknák telepítésére és ideális a sokkal nagyobb hatóerejű fenékaknák elhelyezésére. Az árapályingadozás is behatárolt és az Öböl áramlatai zömében mérsékelt erősségűek, mindezek leegyszerűsítik az aknatelepítők munkáját, különösen a bójaaknák lerakási technológiáját teszik kevésbé bonyolulttá.

* A NATO'S SIXTEEN NATIONS 1992/1 sz.-ből Josef De Wilde altengernagy a belga haditengerészet törzsfőnöke "Mine warfer in the Gulf" c. cikke alapján.

Nem nyert egyértelműen bizonyítást az, hogy az irakiak tisztán csak védelmi jellegű aknamezőket telepítettek volna, amelyet alátámaszt az a rendgeteg úszó akna, melyet a tengeri áramlások mozgattak s amelyek véletlenül vagy szándékosan a vízbe kerülve fokozták az aknaveszélyt ellenfeleik (a szövetségesek) felségvizeinek mélységében.

A tengerfenék homokos, zátonyos, a víz alatti "látási viszonyok" kedvezőek az északi részeket és a partmenti sávokat leszámítva, tehát az aknakutatást ez is nagyban megkönnyítette. Az erősebb hullámok és a tengerfenék üledék mozgása az oka a Shatt-el-Arab folyó torkolatánál és a környező zátonyokon gyakori robbanásoknak, de idővel ezen aknasírokat megjelölték a torkolat bemeneti részén. Egyes esetekben az erősebb áramlatok megnehezítették a távirányítású eszközök használatát az aknák azonosításakor illetve az aktivizáló töltet "kézbesítésekor". Szintén növelte az aknakutatás kockázatát a nyári hónapokban felmelegedő tengerfelszín az ún. délutáni hatás (afternoon effect).

Irak jelentős mennyiségű, többnyire orosz és olasz eredetű akna-készlettel és ehhez meglehetősen kevés felszíni és légi telepítő kapacitással rendelkezett. Ezt támasztja alá, hogy havonta csak néhány száz aknát telepítettek s így alakították ki Kuwait City központjától kb. 50 mérföldes körzetben azt a félkört aknákból, amely Kuwait déli határától a Shatt-el-Arab torkolatáig húzódott. A külső szegély 6 aknamezőből állott, melyek három sorosak voltak és különböző fenék és bójaaknákat tartalmaztak, míg belül további 4 önálló sort telepítettek, zömében fenékaknákból.

Elvileg a megfelelő sűrűséggel telepített és elrendezett aknamező komoly veszélyt jelent a hajókra. Azonban az irakiak gyakorlatlansága és elavult telepítő eszközeik következtében sok akna hatástalanul vagy sérülten lett lerakva. Persze az aknák veszélyességét nem szabad alábecsülni mint ahogy azt a két amerikai hadihajó a Tripoli és a Princeton esete is bizonyította.

Sajnos a kezdeti időszakban nem tulajdonítottak kellő figyelmet az Üböl északi részén végrehajtott iraki mozgásoknak és bár az aknatelepítésekkel kivártak mégis csak a szembenállás késői fázisában vált ismertté az aknamezők helye és elrendezése, amikor már rendelkezésre álltak az iraki tervek.

Az aknakutató különítmény tíz szövetséges (koalíciós) ország hajóiból tevődött össze és feladata volt a tengerhajózás és a kereskedelem biztonságának helyreállítása az Öbölben. Az USA, Nagy-Britannia, Belgium, Franciaország, Olaszország, Hollandia, Németország, Japán, Szaud-Arábia és Ausztrália aknakutató egységeiből legénységében épült fel a nemzetközi expedíció.

A szárazföldi hadjárat megindításáig kb. az erők és eszközök felét alkotó amerikai és brit egységek álltal rendelkezésre, amelyek aktív aknaellenes tevékenységet folytattak és rombolták az irakiak még meglévő telepítő hajóit és parti állásait. Sok lebegő aknát is felkutattak és megsemmisítettek annak érdekében, hogy biztosítsák a nehéztüzérséggel rendelkező hadihajók és csapataik, valamint az utánpótlás szállítmányok megérkezését az Öböl északi részébe.

A belga kontingens 1991. március 3-án csatlakozott az amerikai és brit egységekhez, hogy részt vegyen a hadicselekményeket követő tisztító tevékenységekben. Két nappal később már rendelkezésre álltak az iraki aknásítási tervek, ami nagymértékben megkönnyítette és elősegítette a feladatok biztonságos és sikeres végrehajtását.

A közös belga-francia aknakutató csoport az elaknásított térség déli, míg az amerikai, brit és szaudi egységek az északi részeken tevékenykedtek. Közel 2000 yard (kb. 1800 méter) szélességű csatornát nyitottak április közepéig a kuwaiti kikötők és dokkok irányába eső aknamezők felderítése és megsemmisítése révén, amikor a többi nemzet ereje is bekapcsolódott.

A kutató kapacitás kiteljesedésével az aknavadászat mind hatékonyabb méreteket öltött, előfordult, hogy egy aknavadász átlagosan napi 20 aknát is megsemmisített.

Az aknák felkutatása nem kis veszélyt jelentett a hajók legénységére és berendezéseire, de a magasfokú együttműködésnek és a csúcstechnikának köszönhetően 1991. július 20-tól az Öböl újra biztonságosan hajózható, ahogy azt az USA, a Nyugat-Európai Unió (WEU) és Japán közös nyilatkozatban a világ tudomására hozta, s arról az ENSZ-et, Kuwaitot is tájékoztatta.

Az aknakutató tevékenység logisztikai biztosítása az otthoni bázisoktól oly nagy távolságra szintén hozzájárult a vadászhajók sikeres tevékenységéhez. A parancsnoki és biztosító hajók közeli jelenléte növelte a vadászok mozgékonyágát és időbeni feladatteljesítését. Biztonságukat és hatékonyságukat fokozták a helikopterek, melyek a hadtáp hajókról felszállva megvilágították a lebegő és a zátonyokon fennakadt aknákat lehetővé téve ezáltal a sötétedés utáni aknakeresést is. A három belga aknavadászból egy csoport lett megalakítva megkönnyítve így a folyamatos ellátásukat.

Az Öböl-háború tapasztalatait a jövőben fel kell dolgoznunk és annak része lesz az aknakutató tevékenységek kiértékelése is. Szerencsére viszonylag hamar sikerült szert tenni az ellenséges tervekre és térképekre, az aknamezőket nem töltötték fel újra és a telepítés is viszonylag kiszámítható volt, sok aknát nem hozzáértő kezek telepítettek. Nem alkalmaztak kifejezetten speciális aknavadászok elleni aknákat. Mindezek a tényezők pozitívan befolyásolták a koalíciós erők tevékenységét és az elemzéseknél, a sikereknél ezt is figyelembe kell venni.

Lakatos Péter százados
ZMKA A-85 osztály

- 1.sz. ábra: Lebegő aknák az Öbölben 1991. február közepén
- 2.sz. ábra: Az iraki aknamezők általános elrendezése

